

Témata pro současnou filosofii

Každý filosof se musí nějak orientovat v tom problematickém světě toho, čemu se říká „současná filosofie“. Co to vlastně je, tento její „současný svět“? Z naprosté převahy to je svět včerejška, protože každý skutečný filosof (nechávám stranou filosofické komentátory, autory předmluv a doslovů nebo slovníkových hesel atd.) ve svém filosofickém mládí z něčeho vyrůstá, a toto „něco“ je samo jen ve velmi vzácných případech něčím vskutku „současným“ ve své době. Skutečnou filosofickou „současnost“ proto nenajdeme v monografiích resp., ve velkých systematických dílech, nýbrž jen v náznacích a tu a tam okrajově formulovaných myšlenkách, které ještě neměly možnost se nechat dopracovat a promyslet, a to právě proto, že autor musel na mnoha stránkách prokázat, že čte všechno to údajně „současné“, co vychází (a ve skutečnosti je z naprosté většiny včerejší a předvčerejší), a prokazuje to jednak tím, že se tomu přizpůsobuje, jednak (navenek) tím, že to hojně cituje. Tohle vše nenachází dost obecného porozumění, zejména pak u většiny autorů přehledových článků a „historizujících“ dějin, protože ti se soustřeďují právě naopak na to, aby mohli ukázat, v čem ten který autor vlastně tvořivý nebyl a není, protože vycházel nebo vychází z autorů starších. Chceme-li proto najít a vymezit filosofická témata té které doby jako opravdu „současná“, musíme vycházet z perspektivy myslitelů doby pozdější; a pokud nám půjde o dnešní „současnost“, nezbyvá než promyslet právě henkám ty jakoby okrajové poznámky, tu a tam utroušené uprostřed záplavy nejrůznějších znalostí a vědomostí a ponechané jen v té náznakovosti. Najít potom vskutku to podstatné předpokládá, že se ten, kdo to hledá a chce najít, musí sám orientovat ve své „současnosti“ tak, aby porozuměl jaksí předem, co bude náležet k těm stěžejním problémům zítřka. A možná by bylo dobře to pro jistotu formulovat ještě trochu jinak, neboť by to mnozí mohli chápat nesprávně: přizpůsobovat se současnému stavu se příliš neliší od toho, když se někdo už předem přizpůsobuje (dalo by se říci „jasnozřivě“) odhadovanému stavu zítřejšímu. On ten zítřejší stav totiž nemusí vždycky odpovídat tomu, co by za ty ústřední problémy považováno být mělo; někdy totiž ten, kdo už v dnešní současnosti aspoň v něčem rozumí „současnosti“ zítřejší, k níž má teprve dojít, může zůstat nepochopen (tj. nepochopen většinou těch, kteří sami tak senzitivními anténami nedisponují), leda s výjimkou několika málo těch, kdo budoucnost odhadují podobně nebo aspoň jeho odhadům lépe porozuměli), a to celou generací, někdy dokonce dvěma generacemi, a dostane se mu uznání až po tak dlouhé době, že vlastně ve své a nejbližší po ní přicházející době vlastně nemohl ani mít náležitý vliv, takže se jeho vidění budoucích věcí (a problémů) připomíná jen na okraji a pod čarou, zatímco skutečného vlivu dosahují jiní, kteří třeba ani netuší, že už měli předchůdce. Stanovení hlavních filosofických témat „současnosti“ tedy není žádnou záležitostí pro začátečníky; a pro ty, kteří už začátečníky nejsou, často bývá až příliš pozdě.

(Písek, 080326-1.)